

Sygn. akt V CZ 94/12

POSTANOWIENIE

Dnia 15 marca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Gminy G.

przeciwko C. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 marca 2013 r.,

zażalenia pozwanego na postanowienie zawarte w punktach 1, 2 lit. a i b oraz 3 i 4 wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 21 lutego 2012 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w G. postanowieniem zawartym w wyroku reformatoryjnym z dnia 21 lutego 2012 r. w punkcie I 2a sentencji zasądził od pozwanego na rzecz powódki 1160 zł kosztów procesu za pierwszą instancję, w punkcie I 2 b sentencji – od pozwanego na rzecz adwokata M. F. 1180 zł, w tym 220,80 zł podatku od towarów i usług, tytułem części kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu przez adwokata ustanowionego z urzędu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, w punkcie I 2c sentencji – od powódki na rzecz adwokata M. F. 295,20 zł, w tym 55,20 zł podatku od towarów i usług, tytułem części kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu przez adwokata ustanowionego z urzędu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, w punkcie 3 sentencji – od pozwanego na rzecz powódki 680 zł kosztów postępowania apelacyjnego, w punkcie 4 sentencji – od pozwanego na rzecz adwokata M. F. 590,40 zł, w tym 110,40 zł tytułem części kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu przez adwokata ustanowionego z urzędu w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji i w punkcie 6 sentencji – od powódki na rzecz adwokata M. F. 147,60 zł, w tym 27,60 zł podatku od towarów i usług, tytułem części kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu przez adwokata ustanowionego z urzędu w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji.

Z uzasadnienia postanowienia wynika, że Sąd odwoławczy rozstrzygnięcia o kosztach procesu oparł na zasadzie stosunkowego rozdzielania kosztów (art. 100 k.p.c.). Przyjął, że powódka wygrała proces w obu instancjach w 80% i stosownie do tego wyniku procesu obciążył strony kosztami zarówno z tytułu opłat sądowych, jak i opłat za czynności radcy prawnego powódki i adwokata ustanowionego dla pozwanego z urzędu. Podkreślając, że pozwany nie korzystał ze zwolnienia od kosztów sądowych, a jedynie z adwokata ustanowionego z urzędu, uznał, iż nie ma podstaw do nieobciążania pozwanego kosztami procesu.

Przytoczone postanowienie zaskarżył pozwany w części dotyczącej rozstrzygnięcia zawartego w punktach 1, 2 a i b oraz 3 i 4. Zarzucając, że zostało ono wydane z naruszeniem art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (tekst jedn.: Dz. U. z 2009, Nr 146, poz. 1188, dalej – „prawo o adwokaturze”), art. 100 i art. 102 k.p.c., wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i nieobciążenie pozwanego kosztami procesu oraz przyznanie

adwokatowi od Skarbu Państwa 1771,20 zł, w tym 331,20 zł podatku od towarów i usług, z tytułu części kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu przez adwokata z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje;

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że postanowienie o kosztach procesu, do którego – zgodnie z art. 361 k.p.c. – stosuje się odpowiednio art. 328 § 2 k.p.c., powinno zawierać nie tylko przytoczenie stanowiących podstawę prawną rozstrzygnięcia przepisów prawa, ale także wyjaśnienie, dlaczego w konkretnej sytuacji prawnej mają zastosowanie powołane przepisy prawa i w jaki sposób wpływają one na rozstrzygnięcie. Nie jest bowiem rolą Sądu Najwyższego poszukiwanie motywów, jakimi kierował się sąd orzekając o kosztach procesu, niezbędnych do oceny zasadności zażalenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r. V CZ 7/10, OSNC-ZD 2010, nr 4, poz. 104).

Tym wymaganiom nie odpowiada uzasadnienie zaskarżonego postanowienia, zwłaszcza w części dotyczącej zasądzenia od skarżącego na rzecz ustanowionego dla niego adwokata znacznej części kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu przez tego adwokata z urzędu. Przepis art. 29 ust. 1 prawa o adwokaturze stanowi, że koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa. Orzekając inaczej, Sąd odwoławczy nie wskazał na jakiej podstawie prawnej oparł to rozstrzygnięcie. Nie przedstawił też jurydycznego uzasadnienia, dlaczego uznał, mimo treści art. 29 ust. 1 prawa o adwokaturze, że niekorzystanie przez pozwanego ze zwolnienia od kosztów sądowych wyklucza obciążenie Skarbu Państwa częścią kosztów z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu przez adwokata z urzędu. Nie dostrzegł, że takie stanowisko prowadzi – co trafnie zarzucił skarżący – do różnicowania sytuacji strony korzystającej z pełnomocnika ustanowionego z urzędu ze względu na to czy została ona zwolniona od kosztów sądowych, czy też nie uzyskała takiego zwolnienia. Tymczasem ustanowienie adwokata lub radcy prawnego może domagać się także – poza stroną zwolnioną od kosztów sądowych (art. 117 § 1 k.p.c.) – osoba fizyczna niezwolniona od kosztów sądowych, jeżeli złoży oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata

lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny (art. 117 § 2 k.p.c.). Zgodnie z art. 117 § 5 k.p.c. sąd ustanowi adwokata lub radcę prawnego, jeżeli jego udział w sprawie uzna za potrzebny. Ustanawiając adwokata z urzędu dla skarżącego, Sąd odwoławczy uznał, że zostały spełnione obie wymienione przesłanki. Jednakże mimo tego, że skarżący nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny, Sąd Okręgowy zasądził od niego na rzecz ustanowionego adwokata znaczną część kosztów z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu przez tego adwokata w postępowaniu przed Sądami obu instancji, ograniczając uzasadnienie orzeczenia do stwierdzenia, że „pozwany nie korzystał ze zwolnienia od kosztów sądowych (...), tym samym brak jest podstaw do nieobciążania pozwanego kosztami”.

Z akt sprawy wynika, że skarżący nie korzystał ze zwolnienia od kosztów sądowych, gdyż jego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych pozostaje bez rozpoznania, mimo ponawiania go w toku postępowania. Skarżący zgłosił go w sprzeciwie od nakazu zapłaty i ponowił na rozprawie w dniu 24 października 2011 r. oraz we wniesionym w niniejszej sprawie zażaleniu. Wprawdzie uzyskanie przez skarżącego zwolnienia od kosztów sądowych nie uzasadnia automatycznie zastosowania art. 102 k.p.c., ale okoliczności uzasadniające zwolnienie od kosztów sądowych mogą mieć znaczenie dla oceny, czy zachodzi w rozumieniu przytoczonego przepisu wypadek szczególnie uzasadniony. Sąd powinien zatem w uzasadnieniu orzeczenia wyjaśnić – czego nie zrobił w sprawie – dlaczego, minio okoliczności mogących stanowić podstawę do zwolnienia od kosztów sądowych, nie znalazł podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c.

Reasumując, z przedstawionych powodów nie można odeprzeć zarzutów skarżącego, że zakwestionowane orzeczenie zostało wydane z naruszeniem art. 29 ust. 1 prawa o adwokaturze i art. 102 k.p.c. przez ich niezastosowanie i art. 100 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia (art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w związku art. 394¹ § 3 k.p.c.).

db